

Szczepienia dla dzieci poniżej pierwszego roku życia

Wstęp

Niniejszy przewodnik jest przeznaczony dla rodziców dzieci poniżej pierwszego roku życia. Znajdują się w nim informacje o standardowych szczepieniach wykonywanych u dzieci, aby chronić je przed poważnymi chorobami wieku dziecięcego. Przewodnik opisuje również te choroby i wyjaśnia, dlaczego dzieci należy przed nimi chronić.

Program szczepień jest regularnie poddawany ocenie, aby zapewnić dzieciom najskuteczniejszą ochronę przed chorobami, którym można zapobiec. Niniejsza broszura zawiera informacje o najnowszych zmianach dotyczących czasu wykonywania szczepień u dzieci w wieku około roku. Zostały one połączone i są wykonywane podczas jednej wizyty, aby ułatwić procedurę.

„Dwa rodzaje interwencji w zakresie zdrowia publicznego, które miały największy wpływ na stan zdrowia na świecie, to czysta woda i szczepienia.”
Światowa Organizacja Zdrowia

Czym są szczepienia?

Szczepienie jest najlepszym i najbezpieczniejszym sposobem zapobiegania chorobom zakaźnym u dzieci. Niemowlętom podaje się szczepionkę w zastrzyku, który stymuluje organizm do wytwarzania przeciwciał. Są one naturalnym systemem obronnym organizmu, który zwalcza choroby zakaźne. Dzięki szczepieniom organizm jest przygotowany do zwalczania infekcji w przypadku kontaktu z chorobą.

Dlaczego szczepienia są potrzebne?

Na całym świecie ponad 14 milionów ludzi umiera co roku na choroby zakaźne. Większość tych chorób obecnie rzadko występuje w Irlandii Północnej i być może nie słyszeliście Państwo wiele na ich temat. Stało się tak dzięki temu, że odsetek osób zaszczepionych jest bardzo wysoki, a szczepionki skutecznie eliminują choroby. Jednakże, w innych częściach świata są one nadal powszechne, co oznacza, że wraz ze wzrastającą popularnością podróży zagranicznych, choroby te mogą zostać znowu przeniesione do Irlandii Północnej. Dzieci, które nie są na nie uodpornione, mogą zachorować.

Nie należy zapominać jak poważne mogą być te choroby. Najbardziej narażone są niemowlęta i dlatego należy je chronić jak najwcześniej. Aby zapewnić dziecku pełną ochronę, wymaganych jest kilka zastrzyków i dlatego należy podać wszystkie dawki w serii. Jeśli dziecku nie podano jednej dawki w terminie, można zrobić to później, nawet po dłuższej przerwie. W takim wypadku należy ustalić z lekarzem rodzinnym (GP) lub pielęgniarką środowiskową (health visitor), kiedy podać dziecku pominiętą dawkę. Nie trzeba zaczynać danej serii szczepień od początku.

Niektóre choroby częściej występują u starszych dzieci - dlatego też należy pamiętać o podaniu dawek przypominających.

Wszelkie pytania dotyczące szczepień należy kierować do lekarza rodzinnego, pielęgniarki pracującej w przychodni lub pielęgniarki środowiskowej. Można również znaleźć informacje na stronach internetowych

www.publichealth.hscni.net lub www.nhs.uk/planners/vaccinations

Szczepionki dla niemowląt

Szczepionka przeciw DTaP/IPV/Hib

Szczepienie to chroni przed błonicą (D), tężcem (T), krztuścem (P, znanym też jako koklusz), chorobą Heinego-Medina (Inactivated Polio Vaccine - IPV) oraz infekcją *Haemophilus influenzae* typu b (Hib). Obecnie szczepionkę przeciwko chorobie Heinego-Medina podaje się w tym samym zastrzyku, a nie doustnie.

Szczepionkę przeciwko DTaP/IPV/Hib należy podać dziecku w drugim, trzecim i czwartym miesiącu życia.

W 12 miesiącu życia dziecko otrzymuje dawkę przypominającą szczepionki przeciwko Hib (w połączeniu z MenC). Przed rozpoczęciem szkoły przyjmowane są dawki przypominające szczepionek przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi i chorobie Heinego-Medina. Kolejne dawki przypominające szczepionek przeciwko tężcowi, błonicy i chorobie Heinego-Medina podawane są między 14 a 18 rokiem życia.

Jaka jest skuteczność szczepionki przeciwko DTaP/IPV/Hib?

Badania wykazały, że szczepionka przeciwko DTaP/IPV/Hib bardzo skutecznie chroni dziecko przed tymi pięcioma poważnymi chorobami. Wymienione powyżej dawki przypominające są jednak konieczne, aby wydłużyć okres ochrony dziecka w czasie dorastania.

Jakim chorobom zapobiega szczepionka DTaP/IPV/Hib?

Błonica

Błonica to poważna choroba, która może szybko spowodować problemy z oddychaniem. Może spowodować uszkodzenia serca i układu nerwowego, a w ciężkich przypadkach nawet doprowadzić do śmierci. Zanim wprowadzono szczepienia na błonicę, w Irlandii Północnej odnotowywano nawet 1500 przypadków zachorowań rocznie.

Tężec

Tężec jest bolesną chorobą atakującą mięśnie i wywołującą problemy z oddychaniem. Tężec atakuje system nerwowy i może doprowadzić do śmierci. Chorobę wywołują zarazki, które przenikają z ziemi lub nawozu do organizmu przez otwarte rany lub oparzenia. Nie można się zarazić tą chorobą od innej osoby, jednak zarazki są cały czas obecne w ziemi, nawet w tym kraju.

Krztusiec (koklusz)

Krztusiec to choroba wywołująca długie ataki kaszlu i dławienie się, co bardzo

utrudnia oddychanie. Choroba może trwać nawet 10 tygodni. Jest szczególnie niebezpieczna u niemowląt, a u dzieci poniżej pierwszego roku życia może nawet doprowadzić do śmierci. Przed wprowadzeniem szczepień przeciwko krztuścowi, w Irlandii Północnej odnotowywano do 3500 przypadków zachorowań rocznie.

Choroba Heinego-Medina (Polio)

Chorobę Heinego-Medina wywołuje wirus, który atakuje układ nerwowy, co może doprowadzić do trwałego paraliżu mięśni. Jeśli choroba zaatakuje mięśnie klatki piersiowej lub mózg, może spowodować śmierć. Zanim wprowadzono szczepienia przeciwko chorobie Heinego-Medina, w Irlandii Północnej odnotowywano rocznie nawet 1500 przypadków postaci porażennej tej choroby.

Hib

Infekcja Hib może wywołać wiele poważnych chorób, takich jak zakażenie krwi, zapalenie płuc czy zapalenie opon mózgowych. Jeśli leczenie nie zostanie podjęte szybko, wszystkie te choroby mogą doprowadzić do zgonu. Szczepionka przeciwko Hib chroni dziecko przed jednym z typów zapalenia opon mózgowych (Hib). Nie zabezpiecza ona przed zarażeniem innymi typami tej choroby.

Skutki uboczne szczepionki przeciwko DTaP/IPV/Hib

U większości dzieci nie występują żadne skutki uboczne, ale każde dziecko jest inne. Dziecko może mieć następujące objawy, które zwykle są łagodne:

- rozdrażnienie utrzymujące się do 48 godzin od podania zastrzyku;
- niewielka gorączka (patrz sekcja Co robić, jeśli dziecko ma wysoką temperaturę po zaszczepieniu? poniżej);
- mały guz w miejscu podania zastrzyku. Może utrzymywać się do kilku tygodni i będzie powoli zanikać.

Jeśli po podaniu szczepionki DTaP/IPV/Hib zauważycie Państwo jakąś inną niepokojącą reakcję, należy skontaktować się z lekarzem rodzinnym, pielęgniarką pracującą w przychodni lub pielęgniarką środowiskową.

Rodzice i opiekunowie mogą także zgłaszać podejrzewane przypadki wystąpienia skutków ubocznych szczepień i leków przez Yellow Card Scheme. Można to zrobić on-line poprzez stronę internetową www.yellowcard.gov.uk lub dzwoniąc na infolinię Yellow Card, pod bezpłatny numer 0808 100 3352 (linia czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 9.00 do 17.00).

Reakcje alergiczne

Bardzo rzadko, po podaniu szczepionki, dochodzi do reakcji alergicznej, np. wysypki lub swędzenia części lub całego ciała. Jeszcze rzadziej zdarza się, że kilka minut po podaniu szczepionki występuje poważna reakcja, co powoduje problemy z oddychaniem, a nawet omdlenia. Taki stan nazywa się anafilaksją. Według najnowszych badań, dochodzi do niej w przypadku jednej na pół miliona podanych szczepionek. Chociaż reakcje alergiczne mogą być niepokojące, zastosowanie leczenia prowadzi do szybkiego i pełnego wyzdrowienia.

Napady drgawek

Bardzo rzadko, dzień lub dwa po podaniu szczepionki DTaP/IPV/Hib, u dziecka mogą wystąpić drgawki. Wiąże się to zwykle z bardzo wysoką temperaturą (patrz sekcja Co robić w przypadku gorączki poniżej). Jeśli dojdzie do ataku, należy niezwłocznie zadzwonić do lekarza rodzinnego. Zazwyczaj ataki u dzieci ustępują całkowicie w krótkim czasie. U małych dzieci ataki mogą występować w różnych momentach, a wystąpienie ataku po podaniu szczepionki niekoniecznie jest z nią związane. Lekarz powinien zdecydować czy można podać dziecku następne dawki szczepionki. Opóźnienie podania szczepionki zwiększa ryzyko wystąpienia u dziecka drgawek spowodowanych podaniem szczepionki DTaP/IPV/Hib, ponieważ u dzieci w wieku poniżej sześciu miesięcy drgawki z powodu wysokiej temperatury występują rzadziej. Dlatego należy zadbać o to, aby dziecko zostało zaszczepione w odpowiednim wieku.

Szczepionka pneumokokowa (PCV)

Ta szczepionka chroni przed jedną z najbardziej powszechnych infekcji wywołujących zapalenie opon mózgowych, jak również przed innymi chorobami, takimi jak poważne infekcje ucha (zapalenie ucha środkowego - otitis media) oraz zapalenie płuc, spowodowanymi przez najpowszechniejsze typy bakterii pneumokokowych. Zapalenie opon mózgowych, infekcje ucha oraz zapalenie płuc mogą być także wywoływane przez bakterie pneumokokowe występujące rzadziej oraz inne bakterie i wirusy. Szczepionka ta nie chroni przed innymi infekcjami.

Szczepionkę przeciwko PCV należy podać dziecku w drugim i czwartym miesiącu życia oraz po ukończeniu pierwszego roku życia.

Czym jest infekcja pneumokokowa?

Infekcja pneumokokowa (po angielsku wymawia się „niu-mo-koka”) to jedna z najczęstszych przyczyn wywołujących zapalenie opon mózgowych, jak również poważne infekcje ucha (zapalenie ucha środkowego - otitis media) oraz zapalenie płuc i inne choroby.

Skutki uboczne szczepionki przeciwko PCV

U jednego lub dwóch dzieci z 10 zaszczepionych może wystąpić opuchlizna, zaczerwienienie lub nadwrażliwość w miejscu zastrzyku bądź niewielka gorączka. Do reakcji alergicznej po podaniu szczepionki dochodzi bardzo rzadko (patrz sekcja Reakcje alergiczne powyżej).

Szczepionka MenC

Ta szczepionka chroni przed infekcjami bakterii meningokokowych grupy C (MenC). Ten rodzaj bakterii wywołuje zapalenie opon mózgowych oraz sepsę (zakażenie krwi). Szczepionka MenC nie zapobiega zapaleniu opon mózgowych wywołwanemu przez inne bakterie i wirusy.

Szczepionkę MenC należy podać dziecku w trzecim i czwartym miesiącu życia.

Dawkę przypominającą szczepionki MenC (w połączeniu z Hib) podaje się po ukończeniu przez dziecko pierwszego roku życia.

Czym jest zapalenie opon mózgowych i sepsa?

Zapalenie opon mózgowych to stan zapalny (opuchlizna) wyściółki mózgu. Sepsa to zakażenie krwi. Sepsę mogą powodować te same zarazki, które są przyczyną zapalenia opon mózgowych. Dzieci oraz młodzież w wieku od 15 do 17 roku życia są najbardziej narażeni na wystąpienie zapalenia opon mózgowych i sepsy poprzez infekcję bakteriami meningokokowymi grupy C.

Jaka jest skuteczność szczepionki MenC?

Od czasu wprowadzenia szczepionki MenC, liczba dzieci poniżej pierwszego roku życia, u których wystąpiła choroba wywołana bakteriami z grupy C spadła o 95%. Około 9 na 10 dzieci jest chronionych przed tymi chorobami natychmiast po podaniu szczepionki. Zarówno zapalenie opon mózgowych jak i sepsa to bardzo poważne choroby. Ważne jest, aby umieć rozpoznać ich symptomy i wiedzieć jak na nie zareagować (patrz sekcja Rozpoznawanie zapalenia opon mózgowych oraz sepsy poniżej).

Skutki uboczne szczepionki MenC

U dziecka może wystąpić opuchlizna, zaczerwienienie lub nadwrażliwość w miejscu podania zastrzyku. U około połowy zaszczepionych dzieci może wystąpić rozdrażnienie, a mniej więcej 1 na 20 dzieci dostanie lekkiej gorączki. Do reakcji alergicznej po podaniu szczepionki dochodzi bardzo rzadko (patrz sekcja Reakcje alergiczne powyżej).

Szczepionki podawane dzieciom między 12 a 13 miesiącem życia

Informacje o tych szczepionkach znajdują Państwo w ulotce Szczepienia dla dzieci po ukończeniu pierwszego roku życia. Ulotka ta zostanie przesłana Państwu niedługo przed planowanym terminem szczepień. Można również uzyskać informacje na stronach internetowych www.publichealth.hscni.net lub www.nhs.uk/planners/vaccinations lub porozmawiać z pielęgniarką środowiskową.

Szczepionka MMR

Szczepionka MMR chroni dziecko przed odrą (ang. measles (M)), świnką (ang. mumps (M)) i różyczką (ang. rubella (R)).

Szczepionkę MMR należy podać dziecku po ukończeniu pierwszego roku życia.

Dziecko otrzyma drugą dawkę szczepionki MMR przed rozpoczęciem wieku szkolnego.

Szczepionka pneumokokowa

Szczepionka ta została opisana powyżej. Dziecku należy podać trzy dawki tej szczepionki.

Ostatnią dawkę szczepionki pneumokokowej należy podać dziecku po ukończeniu pierwszego roku życia.

Szczepionka Hib/MenC

Aby zwiększyć ochronę przed infekcjami *Haemophilus influenzae* typu b (Hib) oraz

infekcjami bakterii meningokokowych typu C, dziecku należy podać kolejną dawkę łączonej szczepionki Hib/MenC. Dawka przypominająca zapewnia w okresie dzieciństwa długotrwałą ochronę przed dwoma typami infekcji wywołującymi zapalenie opon mózgowych i sepsę.

Dawkę przypominającą szczepionki Hib/MenC należy podać dziecku po ukończeniu pierwszego roku życia.

Skutki uboczne dawki przypominającej szczepionki Hib/MenC

U dziecka może wystąpić opuchlizna, zaczerwienienie lub nadwrażliwość w miejscu podania zastrzyku. U około połowy zaszczepionych dzieci może wystąpić rozdrażnienie, a mniej więcej 1 na 20 dzieci dostanie lekkiej gorączki. Do reakcji alergicznej po podaniu szczepionki dochodzi bardzo rzadko (patrz sekcja Reakcje alergiczne powyżej).

Często zadawane pytania na temat szczepień

Po jakim czasie od zaszczepienia mogę zabrać dziecko na basen?

Dziecko można zabierać na basen niezależnie od tego, czy jest po czy przed szczepieniem. Wbrew obiegowej opinii, dziecko nie musi być zaszczepione zanim zacznie chodzić na basen.

Czy istnieją inne sposoby, aby uodpornić dziecko?

Nie istnieją inne sposoby na uodpornienie dziecka, których skuteczność zostałaby udowodniona. Podejmowane były próby wykorzystania środków homeopatycznych jako innego sposobu na uodpornienie dzieci na krztusiec, jednak nie przyniosły one rezultatów. The Council of the Faculty of Homeopathy (zarejestrowana organizacja lekarzy homeopatów) rekomenduje rodzicom stosowanie standardowych szczepień u dzieci.

Czy podawanie dziecku kilku szczepionek jednocześnie nie przeciąży jego systemu odpornościowego?

Nie. Od momentu urodzenia system immunologiczny dziecka chroni je przez zarazkami z otoczenia. Bez takiej ochrony dziecko nie mogłoby poradzić sobie z dziesiątkami tysięcy bakterii i wirusów, które znajdują się na skórze, w nosie, gardle czy jelitach. Ochrona ta działa przez całe życie.

Teoretycznie, dziecko byłoby w stanie przyjąć jednorazowo około 10000 szczepionek z zachowaniem odpowiedniej skuteczności. System odpornościowy dziecka może zatem z łatwością poradzić sobie z taką ilością szczepień, jaką zaleca rutynowy plan.

Podobno szczepionki zawierają tiomersal (rtęć)

Tiomersal nie jest już stosowany w szczepionkach podawanych w rutynowym planie szczepień w okresie dzieciństwa. Znikoma ilość rtęci była zawarta w szczepionkach stosowanych przez ponad 60 lat, aby przedłużyć ich przydatność do użytku. Przez cały ten czas nie pojawiły się żadne dowody na szkodliwy wpływ rtęci. Jednakże, obecnie wycofuje się stosowanie tego pierwiastka w ramach globalnego planu

redukcji narażenia na kontakt z rtercią obecną w źródłach, z których można ją wyeliminować.

Moje dziecko jest wcześniakiem. Kiedy dzieci urodzone przedwcześnie powinny zostać zaszczepione po raz pierwszy?

Urodzone przedwcześnie dzieci są bardziej narażone na infekcje. Należy szczepić je zgodnie z zaleceniami planu szczepień, począwszy od drugiego miesiąca życia po urodzeniu, bez względu na to, w którym tygodniu ciąży dziecko się urodziło.

Czy istnieją jakieś przeciwwskazania do zaszczepienia dziecka?

Istnieje tylko kilka powodów wykluczających zaszczepienie dziecka. Należy zgłosić pielęgniarce środowiskowej lub lekarzowi rodzinnemu, jeśli u dziecka:

- występuje wysoka temperatura/gorączka;
- w przeszłości wystąpiła niepożądana reakcja na jakiegokolwiek szczepienie;
- występuje silna alergia;
- występują zaburzenia krzepliwości krwi;
- w przeszłości występowały konwulsje lub drgawki;
- w przeszłości stosowane było leczenie nowotworowe;
- występuje choroba, która atakuje układ odpornościowy (np. białaczka, HIV lub AIDS);
- stosowane są leki, które wpływają na układ odpornościowy (np. duże dawki sterydów lub leki podawane po przeszczepie organów bądź w leczeniu nowotworów);
- występuje inna poważna choroba.

Takie okoliczności nie zawsze oznaczają, że podanie szczepionki jest niemożliwe, jednak dzięki temu lekarz lub pielęgniarka może zdecydować, które szczepienia będą najlepsze dla dziecka i czy należy udzielić Państwu dodatkowych porad. Występowanie choroby w rodzinie nigdy nie stanowi przeciwwskazania do zaszczepienia dziecka.

Co robić, jeśli dziecko ma wysoką temperaturę po zaszczepieniu?

Skutki uboczne po podaniu szczepionek występują rzadko. Zwykle są łagodne i szybko ustępują. U niektórych dzieci występuje podwyższona temperatura lub gorączka (powyżej 37,5° C). Jeśli twarz dziecka jest gorąca i czerwona lub są na niej widoczne wypieki, to dziecko prawdopodobnie ma gorączkę. Można zmierzyć temperaturę termometrem.

Gorączka dosyć często występuje u niemowląt i dzieci. Towarzyszy ona infekcjom. Czasami gorączka może wywołać drgawki. Mogą one wystąpić zarówno przy gorączce wywołanej infekcją jak i szczepionką. Dlatego należy wiedzieć, co zrobić, jeśli u dziecka wystąpi gorączka. Należy także pamiętać, że gorączka częściej jest spowodowana chorobą niż szczepieniem.

Co robić w przypadku gorączki

1. Nie należy przegrzewać dziecka:

- dziecko nie powinno mieć na sobie zbyt wielu warstw ubrań czy koców;
- w pokoju, w którym przebywa dziecko nie powinno być za gorąco (ani za zimno, powinien panować przyjemny chłód).

2. Podawać dziecku dużo chłodnych napojów.

3. Podać dziecku paracetamol lub ibuprofen w płynie (należy poprosić o lek bez cukru). Należy uważnie przeczytać instrukcje na butelce i dostosować dawkę do wieku dziecka. W razie potrzeby, po upływie czterech do sześciu godzin można podać drugą dawkę.

Dzieciom poniżej 16 roku życia nigdy nie należy podawać leków zawierających aspirynę.

Należy niezwłocznie powiadomić lekarza, jeśli dziecko:

- ma bardzo wysoką temperaturę (39°C lub powyżej);
- ma drgawki.

Jeśli dziecko ma drgawki, należy położyć je na boku w bezpiecznym miejscu, ponieważ dziecko może trząść się lub wykonywać gwałtowne ruchy.

Rozpoznawanie zapalenia opon mózgowych oraz sepsy

Szczepionki MenC, Hib oraz szczepionka pneumokokowa chronią przed trzema typami zapalenia opon mózgowych oraz sepsy (zakażenia krwi). Istnieją jednak inne typy, na które nie ma szczepionek. Ważne jest zatem, aby obserwować dziecko i zwracać uwagę na ewentualne objawy.

Zapalenie opon mózgowych może spowodować opuchliznę wyściółki mózgu. Te same zarazki mogą również spowodować zakażenie krwi (sepsę). W ciągu kilku godzin stan niemowlęcia lub dziecka z zapaleniem opon mózgowych lub sepsą może się bardzo pogorszyć. Jeśli nie zostanie zastosowane leczenie, obydwie choroby mogą okazać się śmiertelne. Wczesne objawy zapalenia opon mózgowych są łagodne i podobne do objawów występujących przy przeziębieniu lub grypie, takich jak podwyższona temperatura (37,5°C lub powyżej), rozdrażnienie, wymioty i wstręt do jedzenia. Poniżej wymienione zostały ważne objawy, na które trzeba zwracać uwagę.

W niemowląt głównymi objawami zapalenia opon mózgowych mogą być:

- piskliwy, jęczący płacz
- rozdrażnienie dziecka po wzięciu na ręce
- uwypuklone ciemiączko (miękki guz na główce)
- ospałość i zmniejszona reakcja na bodźce – trudno obudzić dziecko
- wiotkość, apatyczność lub sztywność, wykonywanie szarpanych ruchów
- nieprzyjmowanie pokarmu, wymioty
- błądliwość skóry, plamy lub sinienie
- gorączka
- konwulsje lub ataki drgawek

Głównymi objawami **sepsy** mogą być:

- szybki, nieregularny oddech
- bladość skóry, plamy lub sinienie
- gorączka, przy której dłonie i stopy są zimne
- dreszcze
- wymioty, nieprzyjmowanie pokarmu
- czerwone lub fioletowe krostki, które nie bledną przy nacisku (należy wykonać test ze szklanką, zgodnie z opisem poniżej)
- ból lub wywołane bólem podrażnienie mięśni, silny ból kończyn lub stawów
- wiotkość
- duża ospałość

Po przyciśnięciu szklanki do wysypki wywołanej sepsą krostki nie bledną. Można to zaobserwować przez szklankę. W takim przypadku należy niezwłocznie skontaktować się z lekarzem.

U **starszych dzieci, nastolatków i dorosłych** głównymi objawami **zapalenia opon mózgowych** mogą być:

- sztywność szyi (należy sprawdzić czy osoba może przycisnąć usta do kolan lub dotknąć czołem kolan)
- dotkliwy ból głowy (jeśli występuje tylko ten symptom, nie trzeba konsultować się z lekarzem)
- nadwrażliwość na jasne światło
- wymioty
- gorączka
- ospałość i zmniejszona reakcja na bodźce lub dezorientacja
- wysypka
- konwulsje lub ataki drgawek

Głównymi objawami **sepsy** mogą być:

- senność, zmniejszone reakcje na bodźce, apatyczność lub dezorientacja (późny objaw sepsy)
- silny ból ramion, nóg i stawów
- bardzo zimne dłonie i stopy
- dreszcze
- przyśpieszony oddech
- czerwone lub fioletowe krostki, które nie bledną przy nacisku (należy wykonać test ze szklanką, zgodnie z opisem powyżej)
- wymioty
- gorączka
- biegunka i skurcze żołądka

Należy pamiętać, że nie u każdego chorego będą występować wszystkie objawy. Jeśli u danej osoby wystąpią niektóre z wymienionych objawów, a w szczególności czerwone lub fioletowe krostki, należy **pilnie** zwrócić się po pomoc do lekarza. Jeśli nie można skontaktować się z lekarzem lub też po uzyskaniu porady medycznej

nadal są powody do niepokoju, należy zaufać swojej intuicji i zabrać dziecko na pogotowie do najbliższego szpitala.

Gdzie można uzyskać więcej informacji?

Informacje na temat zapalenia opon mózgowych można uzyskać od organizacji Meningitis Research Foundation i Meningitis Trust.

Prosimy dzwonić na numer bezpłatnej, całodobowej infolinii prowadzonej przez Meningitis Research Foundation 080 8800 3344 lub odwiedzić stronę internetową www.meningitis.org

Prosimy dzwonić na numer bezpłatnej, całodobowej infolinii prowadzonej przez Meningitis Trust 0800 028 1828 lub odwiedzić stronę internetową www.meningitis-trust.org

Aby uzyskać porady dotyczące szczepień, należy skontaktować się z lekarzem rodzinnym, pielęgniarką pracującą w przychodni lub pielęgniarką środowiskową.

Plan rutynowych szczepień w okresie dzieciństwa

Okres szczepienia	Choroby przed którymi chroni szczepionka	Sposób podawania
2 miesiąc życia	Błonica, tężec, krztusiec (koklusz), choroba Heinego-Medina oraz Hib	Jeden zastrzyk
	Infekcja pneumokokowa	Jeden zastrzyk
3 miesiąc życia	Błonica, tężec, krztusiec, choroba Heinego-Medina oraz Hib	Jeden zastrzyk
	Zapalenie opon mózgowych typu C	Jeden zastrzyk
4 miesiąc życia	Błonica, tężec, krztusiec, choroba Heinego-Medina oraz Hib	Jeden zastrzyk
	Zapalenie opon mózgowych typu C	Jeden zastrzyk
	Infekcja pneumokokowa	Jeden zastrzyk
Po ukończeniu pierwszego roku życia	Odra, świnka i różyczka	Jeden zastrzyk
	Infekcja pneumokokowa	Jeden zastrzyk
	Hib i zapalenie opon mózgowych typu C	Jeden zastrzyk
Między 3 a 5 rokiem życia	Błonica, tężec, krztusiec, choroba Heinego-Medina	Jeden zastrzyk
	Odra, świnka i różyczka	Jeden zastrzyk

Dziewczęta między 12 a 13 rokiem życia	Rak szyjki macicy wywołany przez wirus brodawczaka ludzkiego typu 16 i 18	Trzy zastrzyki w ciągu sześciu miesięcy
Między 14 a 18 rokiem życia	Tężec, błonica i choroba Heinego-Medina	Jeden zastrzyk

Jeśli Państwa dziecko nie otrzymało któregoś z powyższych szczepień, zawsze można zaszczepić je na daną chorobę. Należy umówić się na wizytę z lekarzem rodzinnym lub pielęgniarką środowiskową.

Dodatkowe informacje na temat szczepień można znaleźć na stronie internetowej www.publichealth.hscni.net lub www.nhs.uk/planners/vaccinations

Public Health Agency, Ormeau Avenue Unit, 18 Ormeau Avenue, Belfast BT2 8HS.
 Tel.: 028 9031 1611. Telefon tekstowy/Teletekst: 18001 028 9031 1611
www.publichealth.hscni.net Materiał objęty ochroną praw autorskich Korony Brytyjskiej. Powielenie za pozwoleniem kontrolera Kancelarii Jej Królewskiej Mości oraz Szkockiej Drukarni Królewskiej.